

بسم خدا

حقوق و تکالیف مقابل مردم و سولان

# دولت و ملت از منظر نهج البلاغه

سید جواد نور، مرتضی خان محمدی

به سفارش: موسسه آموزشی نهج البلاغه خراسان شمالی



|                     |                                                                                                                                                     |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : حیدرپور، حسین، ۱۳۴۰ -                                                                                                                             |
| عنوان قراردادی      | : نهج البلاغه، برگزیده، شرح                                                                                                                         |
| عنوان و نام پدیدآور | : دولت و ملت از منظر نهج البلاغه: حقوق و تکالیف متقابل مردم و مسولان/ حسین حیدرپور، مرتضی خانمحمدی؛ به سفارش موسسه آموزشی نهج البلاغه خراسان شمالی. |
| مشخصات نشر          | : بجنورد: فرهنگ علوی، ۱۳۹۴.                                                                                                                         |
| مشخصات ظاهری        | : ۲۰۳ ص.                                                                                                                                            |
| شابک                | : ۱۴۰۰۰۰ ریال: 8-5-92181-600-978                                                                                                                    |
| وضعیت فهرست         | : فیا                                                                                                                                               |
| نویسی               |                                                                                                                                                     |
| یادداشت             | : واژه نامه .                                                                                                                                       |
| یادداشت             | : کتابنامه : ص. ۳۰۱ - ۳۰۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.                                                                                                  |
| عنوان دیگر          | : حقوق و تکالیف متقابل مردم و مسولان .                                                                                                              |
| موضوع               | : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. --                                                                                          |
| موضوع               | : درگاه درباره دولت                                                                                                                                 |
| موضوع               | : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. --                                                                                          |
| موضوع               | : سیاست و حکومت                                                                                                                                     |
| موضوع               | : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. --                                                                                          |
| موضوع               | : درگاه درباره مردم (حقوق اساسی)                                                                                                                    |
| موضوع               | : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. .                                                                                           |
| موضوع               | : نهج البلاغه -- نقد و تفسیر                                                                                                                        |
| موضوع               | : اسلام و دوا                                                                                                                                       |
| موضوع               | : اسلام و سیاست                                                                                                                                     |
| شناسه افزوده        | : خانمحمدی، مرتضی، ۱۳۴۶ -                                                                                                                           |
| شناسه افزوده        | : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. .                                                                                           |
| شناسه افزوده        | : نهج البلاغه، شرح                                                                                                                                  |
| شناسه افزوده        | : موسسه آموزشی نهج البلاغه خراسان شمالی                                                                                                             |
| رده بندی کنگره      | : BP ۹۴۳۸۰۹/د ۱۳۹۴ ح                                                                                                                                |
| رده بندی دیویی      | : ۳۹۷/۹۵۱۵                                                                                                                                          |
| شماره کتابشناسی ملی | : ۴۰۶۸۱۷۷                                                                                                                                           |

نام کتاب دولت و ملت از منظر نهج البلاغه (حقوق و تکالیف متقابل مردم و مسولان)

نویسندگان: حسین حیدرپور، مرتضی خانمحمدی

با همکاری: سازمان بسیج کارمندان سپاه جوادالائمه علیه السلام و اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان شمالی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۱۸۱-۵-۸

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان



نشر: انتشارات فرهنگ علوی، بجنورد، تلفن و نمابر: ۰۵۸۳۲۲۲۸۱۰۰-۰۹۱۵۳۱۴۷۱۹۵

امام علی علیه السلام می فرماید:

" زمامداری ها، میدان مسابقه و آزمایش مردان است "

" الولایات مضامیر الرجال " <sup>۱</sup>

\*\*\*

" بن مردم نزد خدا، پیشوای منحرفی است که خود گمراه است و موجب

گمراهی دیگران می شود "

" شر الناس عند الله امام جائر ضل و ضل به " <sup>۲</sup>

\*\*\*

امام باقر علیه السلام

از قول رسول خدا فرمودند: " امامت و رهبری دایمه جز برای مردی که دارای خصلت های سه گانه زیر باشد شایسته نیست:

۱ - پرهیزگاری و ورعی که او را از گناه الهی باز دارد

۲ - حلم و بردباری که بدان وسیله خشم خود را کنترل و کنترل خود درآورد.

۳ - حسن سرپرستی نسبت به مردمی که امامت آنها را به او دارد تا جایی که نسبت

به آنان همانند پدری مهربان باشد.

" لا تصلح الامامة الا لرجل فيه ثلاث خصال: ورع يحجزه عن معاصي الله، حلم يملك به

غضبه و حسن الولایه علی من یلی حتی یكون لهم كالوالد الرحیم "

<sup>۱</sup> - نهج البلاغه حکمت ۴۴۱

<sup>۲</sup> - نهج البلاغه خطبه ۱۶۴

<sup>۳</sup> - کافی، ج ۱، ص ۴۰۷

|      |                                                                   |
|------|-------------------------------------------------------------------|
| ۱۱ / | ۱- سخن اول: اندرزهای علوی                                         |
| ۱۵ / | ۲- بحث و استقراء آیه: زمینه سازی برای گام سوم "تشکیل دولت اسلامی" |
| ۱۹ / | ۳- آشنایی با اصطلاحات و کلمات کلیدی بحث                           |
|      | مردم و ملت                                                        |
|      | ۲- حاکمیت و حکومت                                                 |
|      | ۳- امام و ولی                                                     |
|      | ۴- رعیت                                                           |
|      | ۵- خلیفه الله و سیر المؤمنین                                      |
|      | ۶- هدف یا وسیله                                                   |
|      | ۷- حکومت امانتی مسولیت آ                                          |
|      | ۸- مفهوم حکومت در نهج البلاغه                                     |
|      | ۹- طبقه بندی حکومت ها:                                            |
|      | الف) حکومت الله و حکومت ملامت                                     |
|      | ب) رژیم خلافت و رژیم امامت                                        |
|      | ۱۰- پیشوای منحرف بدترین مردم                                      |
|      | ۱۱- زمامداری میدان مسابقه                                         |
|      | ۱۲- حکومت وسیله ای برای نیل به آرمان های معنوی                    |
|      | ۱۳- حکومت هم حق است و هم تکلیف                                    |
| ۳۵ / | فصل دوم: مبانی نظری حاکمیت در نهج البلاغه                         |
|      | ۱- بررسی تئوری حاکمیت از منظر دین:                                |

الف - حاکمیت مطلق خدا

ب - اطاعت از امامان معصوم (ع)

ج - ولی فقیه جامع الشرایط

د - حاکمیت انسان بر سرنوشت خویش

۲- خاستگاه حکومت از منظر نهج البلاغه

۳- چرایی پذیرش خلافت و بیعت توسط امام علی (ع)؟

۴- جایگاه خلافت در تفکر علوی (نخستین جمهوری اسلامی)

۵- الگوی ویژه اسلام برای شرایط مسولان

۶- الگوی کامل اسلام برای مدیریت عقلانی جامعه

۷- ویژگی های حکومت اسلامی از نگاه حضرت علی (ع):

۸- اسرار حکومت اسلامی بر پایه کتاب و سنت

۹- راف - و غلظت در حق رعیت و دوری و برهبر از خشونت

۱۰- برقراری برابری و مساوات

۱۱- برقراری عدالت

۱۲- تضمین کننده آزادیها: اقتصاد، اجتماعی، سیاسی، تغلی و ...

۱۳- ایجاد توازن در امور مادی و معنوی

۱۴- فقرزدایی و تلاش برای عمران و آبادانی و شک فایی اقتصاد و کشاورزی

۱۵- ضرورت حکومت

۱۶- منشأ حکومت

فصل سوم: "روش رهبری"، آشنایی با سیره حکومتی امام علی (ع) ..... ۶۱

۱- سیری در حکومت علوی

۲- تفاوت حکومت علوی با سایر حکومت ها

۳- قانون اساسی علوی در حکومتداری:

الف - قاطعیت در مبارزه با ظلم

ب - سختگیری و دقت در اجرای عدالت

ج - اختراز شدید از ظلم

د - جلوگیری از تملق و جابجوسی

هـ - سادگی و دوری از تشریفات

۴- روش رهبری در نهج البلاغه

۵- اهداف حکومت علوی

۶- عدل و مساوات در حکومت علوی

۷- دستگاه عدالت علوی

۸- "اعتدل" هسته اصلی در مشی سیاسی علوی

۹- تجلی "قانون گرایی" در سیره علوی:

• الف) جلوگیری از سوء استفاده وابستگان و اطرافیان

ب) قانون گرایی در تقسیم بیت المال

• ج) قانون گرایی در قضاوت

• د) قانون گرایی در پای بندی به عهد و پیمان

فصل چهارم: اخلاق و تکالیف مسولان و متقابل حقوق معنوی مردم..... ۹۷/

۱- "جهل اعتقادی و شهود کمالی" دو شرط انسان

۲- "تخصص و امانت" دو شرط سرپرست و رگزاران

۳- "شهود قدرت خدا"، رمز پیروزی در صحنه ها

۴- پنج شرط "زاماداری" از منظر امام علی(ع)

❖ درایت

❖ معرفت

❖ عدالت

❖ قوت

❖ سلامت

۵- جایگاه و مشخصه ی زمامداری در فرهنگ علوی

○ شایسته سالاری در فرهنگ علوی

۶- شاخصه های اصلی "اخلاق اداری" در فرهنگ علوی

❖ اصل امانتداری

❖ اصل خدمتگزاری

❖ اصل مسوولیت پذیری

❖ اصل انضباط کاری

❖ اصل پیگیری

❖ اصل مهرورزی

❖ اصل رفق و رزق

❖ اصل عیب پوشی

❖ اصل یابندگی به ضوابط به جای روابط مدیر

❖ اصل وفای به عهد

۷- اخلاق و تکالیف کارگزاران در حکومت علوی ۱۰۹/

❖ خلیف کارگزاران در قبال حقوق معنوی مردم:

(۱) لزوم رعایت تعهد و میثاق

(۲) لزوم ادای امانت، و حرمت خیانت

(۳) پرهیز از سوء ادب و رشوه

(۴) قوام به عدل و انصاف

(۵) پرهیز از تشویق و پاداش ناروا

(۶) خطر جاه دوستی و مال خواهی

(۷) رعایت "حال محرومان" اصل ششم

۸- راهکارهای تعالی بخش اخلاقی اداری

○ راهکار اول: خدا را ناظر ببیند

○ راهکار دوم: محاسبه و مراقبت

فصل پنجم: دولت و ملت از منظر نهج البلاغه ..... ۱۳۱

الف) حقوق و تکالیف متقابل مردم و مسولان

۱- حاکم و رعیت

۲- رابطه فرمانداران و مردم

۳- حقوق متقابل امام و امت

۴- لزوم همکاری "والی و رعیت"

۵- نقش مردم در حکومت

۶- شکایت امیر مومنان از عدم فرمانبرداری

### ب) حقوق و تکالیف متقابل دولت و کارگزاران

الف) سیاست های اجرایی

ب) امور مالی و مالیاتی

ج) امور مدیریتی و مکاتباتی

د) امور بین المللی

فصل ششم: عوامل همکاری و اعتماد بین مردم و حکومت ..... ۱۷۳/

### ۱. بطنه حکومت با مردم

۱- تدبیرش مسئولیت، بر اساس تکلیف الهی

۲- تقسیم پست ها بر اساس لیاقت

۳- صداقت و بی شکامی در عمل

۴- شتاب و نیم اداره کردن امور

۵- رنج خوار و راجد بگرا طلبیدن

۶- برابری و عدم تبعیض

۷- شرکت داشتن مردم در کارهای اجتماعی و سیاسی

فصل هفتم: قانون اساسی علوی ..... ۱۸۹/

○ آیین مقدس در حکومتداری

○ احصای بخشنامه ها، دستورالعمل ها و رهنمودهای علوی

○ نگاهی کلی به سرفصل های فرمان مالک اشتر

منابع مورد استفاده ..... ۱۹۱/